

በኢትዮጵያ ፌዴራላዊ ዲሞክራሲያዊ ሪፐብሊክ
የፌዴራል ጠቅላይ ፍርድ ቤት

የሰ/መ/ቁ. 250037

ቀን :- ጥቅምት 08 ቀን 2017 ዓ/ም

ዳኞች- እትመት አሰፋ

ደጀኔ አያንሳ

ኑረዲን ከድር

መላኩ ካሳዬ

ሀብታሙ እርቅይሁን

አመልካች:- ወ/ሮ ሂክማ ሳኒ

ተጠሪዎች:-1.አቶ ሻሎ መካ

2.ወ/ሮ ሃዋ ሂርጽ

መዝገቡ ለምርመራ የተቀጠረ ነው በመሆኑም መርምረን ተከታዩን ፍርድ ሰጥተናል።

ፍርድ

ጉዳዩ ከአንድ በላይ ጋብቻ ሲፈጸም ንብረት የሚከፋፈልበትን ሥርዓት የሚመለከት ሲሆን የሰበር አቤቱታው ሊቀርብ የቻለው አመልካች የኦሮሚያ ጠቅላይ ፍርድ ቤት ሰበር ሰሚ ችሎት የሰጠው ውሳኔ መሰረታዊ የህግ ስህተት የተፈጸመበት በመሆኑ ሊታረም ይገባል በማለት አቤቱታ በማቅረባቸው ነው። ክርክሩ የተጀመረው በሙኔሳ ወረዳ ፍርድ ቤት ነው። በስር ፍርድ ቤት በተደረገ ክርክር አመልካች ተከላሽ 1ኛ ተጠሪ ከላሽ እና 2ኛ ተጠሪ ደግሞ ጣልቃ ገብ በመሆን ተከራክረዋል።

ማስታወሻ:- ይህ የሰበር ችሎት ውሳኔ ሰነድ ለጥናትና ምርምር ሥራ ወይም ለግንዛቤ እንጂ

ለፍርድ አፈጻጸም ዓላማ አያገለግልም !

የአመልካችና 1ኛ ተጠሪ ጋብቻ በፍቺ ከፈረሰ በኋላ ግራቀኝ የንብረት ዝርዝር አቅርቦዋል። በዚህ ችሎት ክርክር እየተደረገበት ያለው አመልካች ባቀረቡት የንብረት ዝርዝር ግምቱ ብር 3000,000 (ሶስት ሚሊዮን) የሚያወጣ 60 ቆርቆሮ መጋዘን እና 60 ሎክ ቆርቆሮ መኖሪያ ቤት ፣ በ100 ካ.ሜ ላይ የሚገኝ አዋሳኞቹ በክሱ የተገለጸ በቀርሳ ከተማ ቀበሌ 02 ውስጥ የሚገኝ ቦታ፣ ቀርሳ ከተማ ውስጥ የሚገኝ አዋሳኞቹ በክሱ የተገለጸ ግምቱ ብር 3,000,000 (ሶስት ሚሊዮን) የሚያወጣ 170 ካ.ሜ ቦታ ፣ 500 ካ.ሜ የሆነ በቀርሳ ከተማ ቀበሌ 02 ውስጥ የሚገኝ አዋሳኞቹ በክሱ የተገለጸ ግምቱ ብር 2,000,000 (ሁለት ሚሊዮን) የሚያወጣ ቦታ ፣ በ120 ካ.ሜ ላይ የሚገኝ በቀርሳ ከተማ ቀበሌ 01 ውስጥ የሚገኝ አዋሳኞቹ በክሱ የተገለጸ ግምቱ ብር 2,000,000 (ሁለት ሚሊዮን) የሚያወጣ የንግድ ቤት ፣ 9 ሜትር የሆነ ቀበርሳ ከተማ ቀበሌ 01 ውስጥ የሚገኝ አዋሳኞች በክሱ የተገለጸ ግምቱ ብር 600,000 (ስድስት መቶ ሺህ) የሚያወጣ ገበያ፣ እና ሌሎች ንብረቶችን በጋብቻ ወቅት ከ1ኛ ተጠሪ ጋር በጋራ ያፈራናቸው ንብረቶች ስለሆኑ ድርሻዬ እንዲያካፈለኝ እንዲወሰን በማለት ዳኝነት ጠይቀዋል።

1ኛ ተጠሪ በሰጡት መልስ ከአመልካች ጋር ጋብቻ የፈጸምነው በ20/01/2010 ዓ/ም ነው፤ 2ኛ ተጠሪ ቀድሞ ያገባኋት ሚስቱ ናት፤ ንብረቱ አስቀድሞ የተፈራው ከ2ኛ ተጠሪ ጋር ስለሆነ አመልካችን አይመለከትም በማለት ተከራክረዋል። 2ኛ ተጠሪ ጣልቃ በመግባት ባቀረቡት አቤቱታ 1000 ካ.ሜትር ቦታ ላይ የሚገኝ አዋሳኞቹ በአቤቱታው የተገለጸ 60 ሎክ ቆርቆሮ መጋዘን እና 60 ሎክ ቆርቆሮ መኖሪያ ቤት ከባለቤቱ ጋር በ1996 ውስጥ የሰራነው ነው፤ 6 በር ያለው 170 ካ.ሜትር በቀርሳ ከተማ ውስጥ የሚገኝ አዋሳኞቹ በአቤቱታው የተገለጸ ግምቱ ብር 200,000 (ሁለት መቶ ሺህ) የሚያወጣ በስሜ ተመዝግቦ የሚገኝ እና የግሌ አመልካች ተጠሪን ከማግባቷ በፊት በ2011 ዓ.ም የገዛሁት ነው ፣ 8 በር ቤት 500 ካ.ሜትር ላይ ቀርሳ ከተማ ቀበሌ 02 ውስጥ የሚገኝ አዋሳኞቹ በአቤቱታው የተገለጸ ግምቱ ብር 300,000 (ሶስት መቶ ሺህ) የሚያወጣ በስሜ ተመዝግቦ የሚገኝ በ 2009 ዓ.ም በግዢ ያገኘሁት የግል ንብረት ነው፤ 5 በር 120 ካ.ሜትር ላይ የሚገኝ በቀርሳ ከተማ ቀበሌ 01 ውስጥ የሚገኝ አዋሳኞቹ በአቤቱታው የተገለጸ ግምቱ ብር 100,000 (አንድ መቶ ሺህ) የሚያወጣ የንግድ ቤት ከባለቤቱ ጋር በ2005 ዓ.ም የገዛነው ነው፤ ስለሆነ ንብረቶቹ ከክሱ ወጥተው እንዲወሰንልኝ በማለት አመልክተዋል።

1ኛ ተጠሪ 2ኛ ተጠሪ ባቀረቡት የጣልቃ ገብ አቤቱታ ላይ በሰጡት መልስ 2ኛ ተጠሪ ግምታቸውንና ዝርዝራቸውን በመጥቀስ ዘርዝራ ያቀረቡቻቸው ንብረቶች ከክሱ ቢወጣላት አልቃወምም በማለት የተከራከሩ ሲሆን አመልካች በሰጡት መልስ 2ኛ ተጠሪ 1ኛ በተራ ቁጥር የገለጸችው ቤት ሌላ መሬት ከ1ኛ ተጠሪ ጋር ገዝተን አዲስ ቤትም ሰራን እንጂ የ2ኛ ተጠሪ የግሏ አይደለም፤ 170 ካ.ሜትር ላይ የሚገኘው 6 በር ቤት እኔ እና 1ኛ ተጠሪ በ 2009 ዓ.ም ከተጋባን በኋላ በ2011 ዓ.ም የገዛነው የጋራ ንብረት ነው እንጂ የ2ኛ ተጠሪ የግል ንብረት አይደለም ፣ በተራ ቁጥር 3 ላይ 2ኛ ተጠሪ የገለጸችው ቤት በጋብቻ ውስጥ ከ1ኛ ተጠሪ ጋር ያፈራነው የጋራ ንብረት እንጂ የሷ አይደለም ፣ በተራ ቁጥር 4 ላይ 2ኛ ተጠሪ የገለጸችው ቤት

ማስታወሻ:- ይህ የሰበር ችሎት ውሳኔ ሰነድ ለጥናትና ምርምር ሥራ ወይም ለግንዛቤ እንጂ

በጋብቻ ውስጥ ከ1ኛ ተጠሪ ጋር ስንገናኝበት የነበረ በጋራ ገዝተን እስካሁን ድረስ በኔ እጅ የሚገኝ የአመልካችና እና የ1ኛ ተጠሪ ነው በማለት መልስ ሰጥተዋል

ፍርድ ቤቱም የግራ ቀኙን ክርክር፣ የምስክሮች ቃልና ከሚመለከተው የመንግስት አካል የቀረቡ ማስረጃዎችን አግባብነት ካለው ህግ ጋር በመመርመር በኦሮሚያ የቤተሰብ ህግ አንቀጽ 117 መሰረት ባልና ሚስት በጋብቻ ውስጥ ያፈሩት ንብረት ጋብቻቸው ሲፈርስ እኩል መካፈል እንዳለበት የሚደነግግ በመሆኑና ባል ወይም ሚስት ንብረቱ የግላቸው መሆኑን በማስረዳት የግል ንብረታቸውን መልሰው መውሰድ እንደሚችሉ እንዲሁም አንቀጽ 73 መሰረት ባልና ሚስት ጋብቻ ሲፈጽሙ በግል ያላቸውን ንብረት የግላቸው ሆኖ እንደሚቀር የሚደነግግ በመሆኑ አዋሳኞቹ በምስራቅ መንገድ ፣ በምእራብ ነጃ ኡስማን ፣ በሰሜን ጌቱ ጥላሁን እና በደቡብ መንገድ መካከል የሆነ 105 ካ.ሜትር ላይ የሚገኘው 40 ሉክ ቆርቆሮ መኖሪያ ቤት በአመልካች ስም ተመዝግቦ ያለ ግምቱ ብር 350,000.00 የሚያወጣ አመልካችና ተጠሪ በጋብቻ ውስጥ ያፈሩት ንብረት መሆኑን በሰው ምስክር እና በጽሁፍ ማስረጃ የተረጋገጠ ስለሆነ እኩል እንዲካፈሉ በማለት ውሳኔ ሰጥቷል ። እንዲሁም ቀርሳ ከተማ ቀበሌ 02 ውስጥ የሚገኝ አዋሳኞቹ በምስራቅ መንገድ ፣ በምእራብ መገርሳ ዲባባ ፣ በሰሜን የመንግስት ቤት እና በደቡብ ዩሱፍ ናሲር 6 በር የሆነ 170 ካ.ሜትር ቤት እና ቀርሳ ከተማ ቀበሌ 02 ውስጥ የሚገኝ 500 ካ.ሜትር ላይ ያለ አዋሳኞቹ በምስራቅ መንገድ ፣ በምእራብ ሀጂ አማን ገመዳ ፣ በሰሜን ብርሃኑ ብሩ እና በደቡብ መንገድ መካከል የሚገኘው 8 በር ቤት 2ኛ ተጠሪ የገዛቸው ንብረት መሆኑ በጽሁፍ ማስረጃ እና በሰው ምስክር የተረጋገጠ ስለሆነ የ2ኛ ተጠሪ ንብረት ነው በማለት ተወስኗል። ፍርድ ቤቱ ለዚህ ሰበር ምክንያት ባልሆኑ ሌሎች ጉዳዮች ላይም ተገቢ ነው ያለውን ውሳኔ አስተላልፏል።

አመልካች ይህንን ውሳኔ በመቃወም በየደረጃው ላሉ ፍርድ ቤቶች ቅሬታ ቢያቀርቡም ውሳኔው ሳይቀየር ቀርቷል።

አመልካች ሰኔ 29 ቀን 2015 ዓ.ም ጽፈው ያቀረቡት የሰበር አቤቱታ ይህን ውሳኔ በመቃወም የቀረበ ሲሆን ይዘቱም፡- አመልካችና 1ኛ ተጠሪ በህዳር ወር 2009 ዓም ተጋብተን በቀን 15/03/2015 ዓ.ም የፍቺ ውሳኔ እስከተሰጠ ጊዜ ድረስ በባልና ሚስትነት ልጆችና ንብረት አብረን ያፈራን ሲሆን 2ኛ ተጠሪም የ1ኛ ተጠሪ ባለቤት በመሆን አብረን ኖረናል ፣ አመልካችና 2ኛ ተጠሪም ሁለታችንም የ1ኛ ተጠሪ ሚስቶች አብረን ባደረግነው ጥረት ስድስት ሰርቪሶች ያሉት በ170 ካ.ሜ. ላይ የሰፈረውን መኖሪያ ቤት በቀርሳ ከተማ ቀበሌ 02 ውስጥ በ 2011 ዓ.ም በተደረገው የግዢና ሽያጭ ዉል በ2ኛ ተጠሪ ሥም ተገዝቷል፤ እንዲሁም ስምንት ሰርቪሶች ያሉት በ 500 ካ.ሜ. የመሬት ስፋት ላይ የሰፈረውን መኖሪያ ቤት በቀርሳ ከተማ ቀበሌ 02 ውስጥ በ 2009 ዓም አመልካችና 1ኛ ተጠሪ በትዳር እያለን በተደረገው የግዢና ሽያጭ ዉል እስከተገዛ ድረስ የጋራ ንብረት መሆኑን በህግ ግምት የሚወሰድበት ሆኖ እያለ የ2ኛ ተጠሪ የግል ንብረት እንደሆነ መቆጠሩ ተገቢ አይደለም፤ የክርክሩ መነሻ የአመልካችና እና 1ኛ ተጠሪ መሃከል የተደረገ በባልና ሚስት ክርክር መሆኑ

ማስታወሻ፡- ይህ የሰበር ችሎት ውሳኔ ሰነድ ለጥናትና ምርምር ሥራ ወይም ለግንዛቤ እንጂ

እያታወቀ የኦሮሚያ ጠቅላይ ፍርድ ቤት ሰበር ሰሚ ችሎት ክርክር ከባልና ሚስት ንብረት ክርክር ወጪ እንደሆነ አደርጎ መወሰዱ የህግ ስህተት የተፈጸመበት ነው፤ ቤቶቹ በ2ኛ ተጠሪ ሥም በመመዝገቡ ንብረቱ 3 ቦታ አይካፈልም እንኳን ቢባል አመልካች የባሌን ድርሻ እንድካፈል አለመወሰኑ የህግ ስህተት የተፈጸመበት ነው፤ በመሆኑም የስር ፍርድ ቤቶች ውሳኔ በሰበር ታይቶ ሊታረም ይገባል የሚል ነው።

የሰበር ሰሚው ችሎትም የአመልካችን የሰበር አቤቱታ መርምሮ 1ኛ ተጠሪ የአመልካች እና የ2ኛ ተጠሪ ባለቤት የነበሩ መሆኑ፤ በ2ኛ ተጠሪ ስም የተመዘገቡ ክርክር ያስነሱ ንብረቶች የአመልካች ጋብቻ ጸንቶ እያለ የተፈሩ እስከሆነ ድረስ አመልካች በንብረቶች ላይ መብት የላቸውም መባሉ የኦሮሚያ የቤተሰብ ሕግ ሆነ የኢ.ፌ.ዴ.ሪ ሕገ - መንግስት አንቀጽ 40 ላይ የተመለከትን የንብረት መብታቸውን ያከበረ መሆን አለመሆኑን ሊመረመር የሚገባው በመሆኑ ተጠሪዎች መልስ እንዲሰጡበት ታዟል።

ተጠሪዎች ሰኔ 18 ቀን 2016 ዓ.ም የሰጡት መልስ ይዘት፡- 1ኛ ተጠሪ ከአመልካች ጋር ጋብቻ የፈጸምኩት ሰኔ 30 ቀን 2010 ዓ.ም ሲሆን ከሷ ጋር ያፈራሁት በ105 ካ.ሜ ላይ ያረፈ 40 ቆርቆሮ ቤት ነው፤ በቀርሳ ከተማ ውስጥ ያለውና 6 ክፍል ስርቪስ ቤት የተገዛው በ 2011 ዓ.ም በ2ኛ ተጠሪ ስም ሲሆን ከአመልካች ጋር ጋብቻ በፈጸምን በአንድ ዓመት ጊዜ ውስጥ ይህን ያህል ቤት የሚሠራ ንብረት አላፈራንም፤ በቀርሳ ከተማ በ 5000 ካ.ሜ ላይ ያለውን ቤት 1ኛ ተጠሪ አመልካችን ከማግባቱ በፊት በቀን 05/10/2009 በተጻፈ የሽያጭ ውል የገዛሁት የግል ንብረቱ ነው፤በ1000 ካሬ ሜትር መሬት ላይ ያለውን ቤት በ1998 ዓ.ም ከ 2ኛ ተጠሪ ጋር አብረን እያለን የገዛነው ሰለሆነ አመልካችዋን አይመለከትም፤ በ120 ካ.ሜ ላይ ያሉ 5 ክፍል ቤቶች ከ2ኛ ተጠሪ ጋር በ 2008 ዓ.ም በጋራ ገዝተን የምንጠቀምበት እንጂ አመልካችን የሚመለከት አይደለም፤ የገበያ መደብ በ2000 ዓ.ም የያዝኩት የመንግስት ንብረት ነው።በመሆኑም የአመልካች አቤቱታ የህግ መሰረት የሌለው በመሆኑ ውድቅ ተደርጎ የስር ፍርድ ቤቶች ውሳኔ ሊጸና ይገባል የሚል ነው።

የግራ ቀኙ ክርክር እና በየደረጃው ባሉ ፍ/ቤቶች የተሰጠው ውሳኔ በአጭሩ ከላይ የተገለጸው ነው። ይህ ችሎትም ሊጣራ ይገባዋል ተብሎ የተያዘውን ነጥብ ከግራ ቀኙ ክርክር፤ ለሰበር አቤቱታ መነሻ ከሆነው ውሳኔ እና ለጉዳዩ አግባብነት ካላቸው ህጎች ጋር በማገናዝብ እንደሚከተለው መርምሮታል።

እንደመረመርነው ጉዳዩ የአመልካችና የ1ኛ ተጠሪ ጋብቻ በፍቺ ቀሪ ከሆነ በኋላ የቀረበ የንብረት ክፍፍል ክርክርን የሚመለከት ሲሆን በዚህ ችሎት ዋናው የክርክር ጭብጥ ክርክር ያስነሱት በቀርሳ ከተማ ቀበሌ 02 ውስጥ በ170 ካሬ ሜትር ይዞታ ላይ የሚገኝ ስድስት በር ቤት እና በቀርሳ ከተማ ቀበሌ 02 ውስጥ በ500 ካሬ ሜትር ይዞታ ላይ የሚገኝ ስምንት በር ቤት 1ኛ ተጠሪ ከአመልካች ጋር ጋብቻ ሳይፈጸሙ አስቀድመው ያፈሩት ንብረት ነው ወይስ ከአመልካች ጋር ጋብቻ ከፈጸሙ በኋላ የተፈራ የጋራ ንብረት ነው የሚለው ነው። ክርክሩን በፍትሐ ብሔር ሥነ-ሥርዓት ሕጉ መሰረት መምራት እና መቆጣጠር የፍርድ ቤቱ ኃላፊነት ሲሆን በተገቢው ሁኔታ ካልተመራ የሥነ-ሥርዓት ሕጉን ዓላማዎች የሆኑትን እንደ አንጻራዊ እውነትን

ማስታወሻ፡- ይህ የሰበር ችሎት ውሳኔ ሰነድ ለጥናትና ምርምር ሥራ ወይም ለግንዛቤ እንጂ

የመፈለግ፣ ሥነ-ሥርዓታዊ ፍትህ፣ ክርክርን ውጤታማ፣ ወጭና ጊዜ ቆጣቢ በሆነ አግባብ መምራት የመሳሰሉትን ማሳካት ስለማይቻል የተከራካሪዎችን መብት ይካል። ክርክር የሚወሰነው በተጠየቀው ዳኝነት አግባብ እንደሆነ የፍብ/ሥ/ሥ/ሕ/ቁ. 182(2) ላይ ተመልክቷል። ፍርድ ቤቱም ከቀረበው ዳኝነት አኳያ ከግራቶች ክርክር በመነሳት በፍብ/ሥ/ሥ/ሕ/ቁ. 246 እና ተከታዮቹ መሠረት በተነሱት ጉዳዮች ጭብጥ መስርቶ ውሳኔ የመስጠት ኃላፊነት አለበት። በክርክር አመራር ሥርዓት ሂደቱ የግራቶች ንብረት ክፍፍል እና የሀብት ማጣራት ስራ ሲከናወን በቤተሰብ ሕጉ ስለሀብት ስለሚጣራበት ሁኔታ የተዘረጋውን ሥርዓት ግምት ውስጥ ማስገባት ይገባል።

የአሮሚያ ክልል የቤተሰብ ሕግ የሆነውን አዋጅ ቁጥር 69/1995 አንጻ 78 መሠረት ባልናሚስት ከተጋቡ በኋላ ያፈሯቸው ንብረቶች በሙሉ የጋራ ሀብት እንደሚሆኑ ተመልክቷል። በቤተሰብ ሕጉ አንቀጽ 73 እና 74 መሠረት የግል ንብረት የሚሆነው ከጋብቻ በፊት የተፈራ ንብረት፣ ከጋብቻ በኋላ አንደኛው ተጋቢ በውርስ ወይም በስጦታ ያገኘው ንብረት እና የግል ንብረት የሆነው ሲለወጥ /ለውጡም በፍርድ ቤት ሲጸድቅ/ ስለመሆኑ በዝርዝር ተመልክቷል። ጋብቻ ሲፈርስ በአሮሚያ

የቤተሰብ ሕግ አንቀጽ 112 እና ተከታይ ድንጋጌዎች ስለሀብት ማጣራት የተመለከቱ ተፈጻሚነት አላቸው፤ ንብረቱ የተፈራው በጋብቻ ውስጥ በነበረ ግንኙነት ወይስ ከጋብቻ በፊት የሚለው የፍሬ ነገር ጭብጥ ነው፤ በክርክር ሂደት ፍሬ ነገሮችን ማረጋገጥ የሚቻልባቸው ዘዴዎች ማስረጃ፣ በፍርድ ቤት በሚሠጥ የእምነት ቃል፣ ፍርድ ቤት በራሱ ግንዛቤ ሊወስድባቸው የሚችሉ ጉዳዮች፣ የሕግ ግምት እና የመሐላ ቃል ናቸው። በፍትሐ ብሔር ክርክር የምንከተለው የማስረዳት ደረጃ ከሁለቱ ወገን የተሻለ ያስረዳው ማን ነው (preponderance of evidence) የሚለውን በመመርመር ነው፤ የማስረጃ ተገቢነት፣ የማስረጃው ተቀባይነትን ደንቦችን መከተል እና ለማስረጃው የሚሰጠውን ክብደት በመለየት የመወሰን ኃላፊነት ማስረጃ ለመስማትና ለመመዘን ኃላፊነት ያላቸው ፍርድ ቤቶች ዋና ተግባር ነው።

ማስረጃ ለመመዘን ሥልጣን የተሠጠው ፍርድ ቤት ማስረጃ ሲቀበል የተከራካሪዎችን እኩል የመደመጥ መብት ካላከበረ፣ የማስረዳት ሽክም (burden of production) የማን ነው የሚለውን ካልለየ፣ የማስረጃ ተቀባይነትና ተገቢነት ላይ መከተል የሚገባውን ሥርዓት ካልተከተለ፣ በምዘና ጊዜ የሁሉንም ተከራካሪዎች ማስረጃ አብሮ ካልመዘነ፣ ከማስረዳት ደረጃ (standard of proof) አንጻር በሚጠይቀው ደረጃ ልክ መረጋገጡን ካላሳየ እና በመሠረታዊ ሕግ ሆነ በሥነ-ሥርዓት ሕግ ያሉትን የማስረጃ ሕጎችና መርሆች ካላከበረ ጉዳዩ የማስረጃ ምዘና ሳይሆን የሕግ አተረጓጎም ስህተትና ፍርድ ቤት ያለበትን ኃላፊነት አለመወጣት ስለሚሆን የሰበር ሰሚ ችሎቱ የሚመለከተው ጉዳይ ስለመሆኑ በፌዴራል ጠቅላይ ፍርድ ቤት ሰበር ሰሚ ችሎት በመዝገብ ቁጥር 172206 እና ሌሎች በርካታ መዝገቦች ላይ አስገዳጅ ትርጉም የተሰጠበት ነው።

በተያዘው ጉዳይ አመልካች ዳኝነት የጠየቁባቸውን ቤቶች በተመለከተ የግራ ቀኙን ክርክር የሰሙ ሲሆን 1ኛ ተጠሪ የሚከራከሩት ከአመልካች ጋር ጋብቻ የፈጸምነው በ20/01/2010 ዓ/ም ሲሆን ከ2ኛ ተጠሪ የቀደመ ጋብቻ አለን፤ ንብረቱም የተፈራው ከ2ኛ ተጠሪ ጋር በማለት ነው። 2ኛ ተጠሪም በክርክሩ ጣልቃ በመግባት ከ1ኛ ተጠሪ ጋር ጋብቻ ያላቸው ስለመሆኑና ክርክር ያስነሱት ቤቶች አመልካች ከመገባታቸው በፊት በግዥ የተፈሩ ንብረቶች ናቸው፤ አመልካችን አይመለከትም በማለት ተከራክረዋል። አመልካች በበኩላቸው ጋብቻ የተፈጸመው በ2009 ዓ/ም ነው፤ ንብረቶች በጋብቻ ውስጥ የተፈሩ ስለሆነ ልካፊል ይገባል ብለዋል። የሥር ፍርድ ቤቶች የግራቀኙን ማስረጃ በመስማት በቀርሳ ከተማ ቀበሌ 02 ውስጥ በ170 ካሬ ሜትር ይዞታ ላይ የሚገኝ ስድስት በር ቤት እና በቀርሳ ከተማ ቀበሌ 02 ውስጥ በ500 ካሬ ሜትር ይዞታ ላይ የሚገኝ ስምንት በር ቤት 1ኛ ተጠሪ ከአመልካች ጋር ጋብቻ ከመፈጸማቸው በፊት የተፈሩ ናቸው፤ 2ኛ ተጠሪም ቤቶቹን ገዝተው መብት ያገኙበት ስለሆነ አመልካች ሊካፈሉ አይገባም በማለት ወስነዋል።

በኦሮሚያ የቤተሰብ ሕጉ አንቀጽ 79/1/ መሠረት አንደኛው ወገን ንብረቱ የግል መሆኑን ካላስረዳ በስተቀር ንብረቶች የጋራ ንብረት እንደሆኑ ግምት የሚወሰድባቸው ስለመሆኑ ይደንግጋል። ይሕም በቀርሳ ከተማ የሚገኙ ቤቶች የጋራ ንብረት እንደሆነ የሕግ ግምት እንደተወሰደበት የሚያረጋግጥ ነው። የሕግ ግምት ፍሬ ነገርን ከማረጋገጫ ዘዴዎች አንዱ በመሆኑ በሕግ ግምቱ ተጠቃሚ የሆነ ሰው ንብረቱ የጋራ ስለመሆኑ ቅድሚያ የማስረዳት ሽክም ሊጣልበት አይችልም፤ የሕግ ግምቱ ንብረቱ የጋራ እንደሆነ ግምት የሚወሰድ በመሆኑና የሕግ ግምቱ በተቃራኒ ማስረጃ እስካልተስተባበለ ድረስ ሕጋዊ ውጤት ያለው ነው፤ 1ኛ ተጠሪ የሕግ ግምቱን እንዲያስተባብሉ ቅድሚያ ማስረጃ እንዲያቀርቡ ተደርጎ የሕግ ግምቱን የሚያስተባብልና ንብረቱ አስቀድሞ የተፈራ የግል ሀብት መሆኑን ካስረዱ አመልካች ይህን ማስረጃ እንዲያስተባብሉ ያላቸውን ማስረጃ በመመዘን መወሰን የሚገባው ስለመሆኑ ሰበር ሰሚ ችሎት በመዝገብ ቁጥር 248963 ከሰጠው ትርጉም መረዳት ይቻላል።

የሥር ፍርድ ቤቶች ንብረቶቹ የተፈሩት በጋብቻ ውስጥ ነው ወይስ አይደለም የሚለውን ከመወሰናቸው በፊት የጋብቻ ጊዜው አከራካሪ ሲሆን አስቀድመው ጋብቻው መቼ እንደተፈጸመ የማጣራትና የማረጋገጥ ኃላፊነት አለባቸው። አመልካች ጋብቻው የተፈጸመው በ2009 ዓ/ም ነው በሚል የገለጹ ሲሆን 1ኛ ተጠሪ በበኩላቸው ከአመልካች ጋር ጋብቻ የተፈጸመው በ20/01/2010 ዓ/ም ነው በማለት ተከራክረዋል። በቀርሳ ከተማ ቀበሌ 02 ውስጥ በ500 ካሬ ሜትር ይዞታ ላይ የሚገኝ ስምንት በር ቤት በሰኔ 05 ቀን 2009 ዓ/ም የተገዛ ስለመሆኑ በተጠሪዎች ክርክር የቀረበ በመሆኑ ንብረቱ የጋራ መሆን አለመሆኑን ለመወሰን አመልካች ጋብቻ የፈጸሙበት ጊዜን ማወቅ ያስፈልጋል። የጋብቻ ጊዜው ሳይጣራ ንብረቱ አስቀድሞ የተፈራ ነው ሲሉ የሥር ፍርድ ቤቶች የደረሱበት መደምደሚያ ስህተት ያለበት ነው።

በሌላ በኩል በቀርሳ ከተማ ቀበሌ 02 ውስጥ በ170 ካሬ ሜትር ይዞታ ላይ የሚገኝ ስድስት በር ቤት በ2011 ዓ/ም የተገዛ ስለመሆኑ በተጠሪዎችም የታመነ ፍሬ ነገር ነው፤ 1ኛ ተጠሪ ጋብቻው ተፈጸመ በሚል

ማስታወሻ:- ይህ የሰበር ችሎት ውሳኔ ሰነድ ለጥናትና ምርምር ሥራ ወይም ለግንዛቤ እንጂ

ለፍርድ አፈጻጸም ዓላማ አያገለግልም !

የገለጹትን ጥቅምት 20 ቀን 2010 ዓ/ም መነሻ ቢደረግ እንኳን ንብረቱ 2011 ዓ/ም አመልካች ጋር ጋብቻ ከፈጸሙ በኋላ የተፈራ ስለመሆኑ ያረጋግጣል። በጋብቻ ውስጥ ከተፈራ ደግሞ ንብረቱ የአመልካችም የጋራ ሀብት እንደሆነ የሚወሰድ ነው። ንብረቱ 1ኛ ተጠሪ ካላቸው የመጀመሪያ ጋብቻ ውስጥ መፈራቱ ብቻውን ንብረቱ ላይ በሁለተኛ ጋብቻ የፈጸሙትን አመልካችን መብት እንዳይኖራቸው የሚያደርግ አይደለም። የቤት ሽያጭ ውሉ በመጀመሪያ ጋብቻ የፈጸሙት 2ኛ ተጠሪ ስም መደረጉ ንብረቱ ሁለተኛው ጋብቻ ከተፈጸመ በኋላ እስከተፈራ ድረስ አመልካች በሕጉ የተሰጣቸውን የጋራ ሀብት ተጠቃሚነት አያስቀርም። 2ኛ ተጠሪ በንብረቱ መፈራት የተለየ አስተዋጽኦ ካላቸው ይሕ ፍሬ ነገር ተጣርቶ የድርሻ ክፍፍሉ ላይ ልዩነት በመፍጠር መወሰን የሚቻልበት ስርዓት ስለመኖሩ የፌዴራል ጠቅላይ ፍርድ ቤት ሰበር ሰሚ ችሎት በመዝገብ ቁጥር 45548 /በቅጽ 13 እንደታተመ/ አስገዳጅ ትርጉም ሰጥቶበታል። ንብረቱ በመፈራት ረገድ ተጋቢዎች ያላቸው ልዩ አስተዋጽኦ ክርክር ተደርጎበት በማስረጃ ከተጣራ በኋላ ተከራካሪዎች ያላቸው ድርሻ ተለይቶ ሊወሰን ሲገባ አመልካች ጋብቻ ከፈጸሙ በኋላ መፈራቱ የተረጋገጠው ቤት ላይ ምንም መብት የላቸውም ተብሎ መወሰኑ መሠረታዊ የሆነ የሕግ ስህተት የተፈጸመበት ሆኖ አግኝተነዋል። ስለሆነም ተከታዩ ውሳኔ ተሰጥቷል።

ውሳኔ

1. የኦሮሚያ ክልል ጠቅላይ ፍርድ ቤት ሰበር ሰሚ ችሎት በመዝገብ ቁጥር 431077 ሰኔ 13 ቀን 2015 ዓ/ም፣ የኦሮሚያ ክልል ጠቅላይ ፍርድ ቤት ይግባኝ ሰሚ ችሎት በመዝገብ ቁጥር 416632 ሚያዝያ 18 ቀን 2015 ዓ/ም፣ የአርሲ ዞን ከፍተኛ ፍርድ ቤት በመዝገብ ቁጥር 130245 የካቲት 03 ቀን 2015 ዓ/ም እና የሙኔሳ ወረዳ ፍርድ ቤት በመዝገብ ቁጥር 44255 ታህሳስ 20 ቀን 2015 ዓ/ም የሰጡት ውሳኔ በፌዴራል ጠቅላይ ፍርድ ቤት የሰበር ሥነ-ሥርዓት መመሪያ ቁጥር 17/2015 አንቀጽ 9(1)(ለ) መሰረት ተሻሽሏል።
2. በቀርሳ ከተማ ቀበሌ 02 ውስጥ በ170 ካሬ ሜትር ይዞታ ላይ የሚገኝ ስድስት በር ቤት እና በቀርሳ ከተማ ቀበሌ 02 ውስጥ በ500 ካሬ ሜትር ይዞታ ላይ የሚገኝ ስምንት በር ቤት ላይ የተሰጠው ውሳኔ ክፍል ተሽሯል። ቀሪው የውሳኔ ክፍል አልተነካም።
3. የሙኔሳ ወረዳ ፍርድ ቤት በውሳኔ የዘጋውን መዝገብ በማንቀሳቀስ አመልካች ከ1ኛ ተጠሪ ጋር መቼ ጋብቻ እንደፈጸሙ በማጣራት በቀርሳ ከተማ ቀበሌ 02 ውስጥ በ500 ካሬ ሜትር ይዞታ ላይ የሚገኝ ስምንት በር ቤት ላይ አመልካች ያላቸውን መብት እንዲወስን፣ ንብረቱ የተፈራው አመልካች ጋብቻ ከፈጸሙ በኋላ ከሆነ ንብረቱ በመፈራት ረገድ ግራቀኙ ያላቸውን አስተዋጽኦ በመለየት ድርሻቸውን እንዲወስን፤

በቀርሳ ከተማ ቀበሌ 02 ውስጥ በ170 ካሬ ሜትር ይዞታ ላይ የሚገኝ ስድስት በር ቤት አመልካች ከ1ኛ ተጠሪ ጋር ጋብቻ ከፈጸሙ በኋላ የተፈራ በመሆኑ አመልካች ድርሻ መብት ይኖራቸዋል፤ ነገር ግን ድርሻ ክፍፍል መጠኑ ምን ያህል ነው የሚለውን በተመለከተ ንብረቱ በመፈራት ረገድ ግራቶች ያላቸውን አስተዋጽኦ በማጣራት እንዲወሰን በፌዴራል ጠቅላይ ፍርድ ቤት የሰበር ሥነ-ሥርዓት መመሪያ ቁጥር 17/2015 አንቀጽ 9(2) መሠረት ጉዳዩን መልሠናል።

4. በዚህ ችሎት ለወጣ ወጭና ኪሣራ ግራቶች የየራሳቸውን ይቻሉ ብለናል።

ትዕዛዝ

❖ የውሳኔው ግልባጭ ለስር ፍርድ ቤቶች ይተላለፍ። የሙኔሳ ወረዳ ፍርድ ቤት በውሳኔው መሠረት እንዲፈጽም አዘናል። ይጻፍ

❖ መዝገቡ ተዘግቷል ወደ መዝገብ ቤት ይመለስ።

የማይነበብ የአምስት ዳኞች ፊርማ አለበት

መ/0